

PARTICIPATIE & MIDDENVELD

Bram Verschuere

Lezing/Workshop voor Socius, 26 september 2024

EEN BEETJE CONCEPTUELE DUIDING

EEN SHIFT?

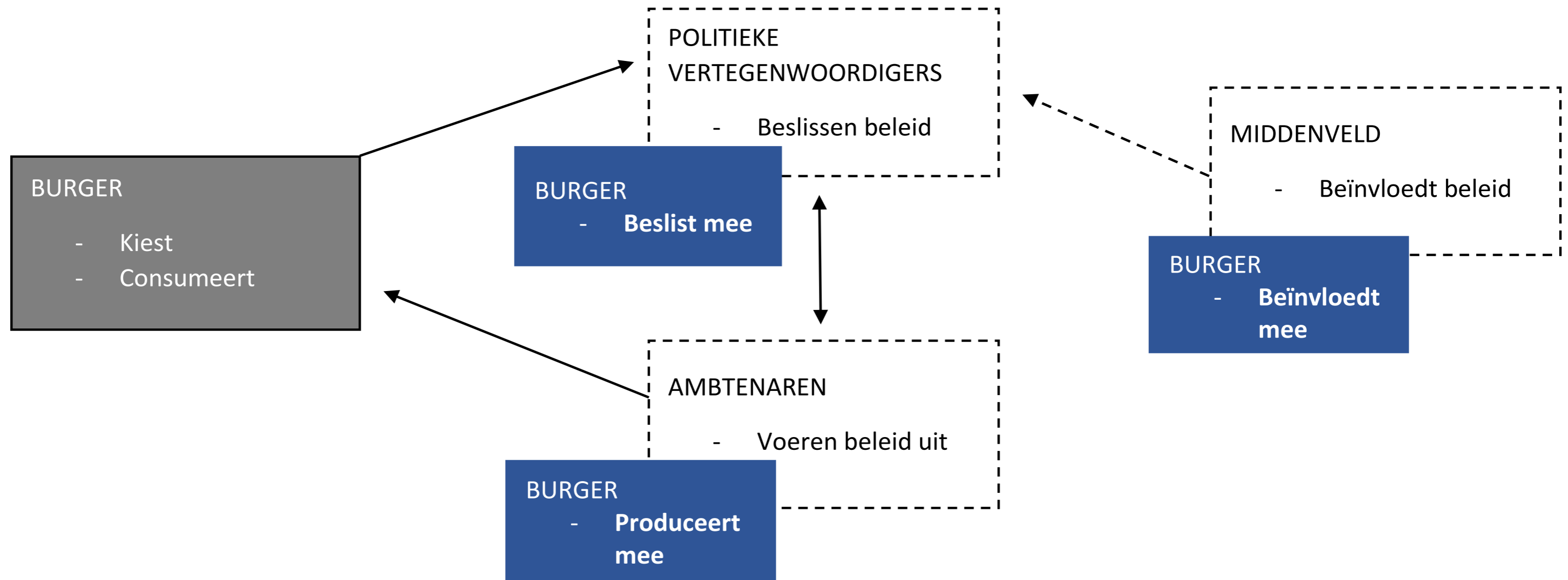
Van representative (vertegenwoordigende democratie)...

En een decennialange traditie van 'adviesraden' ...

Naar geïndividualiseerde participatie?

(lokale) democratie

- 4 institutionele actoren
- Representatieve democratie als de 'default'
- Participatieve democratie als 'mirror image'

PARTICIPATIE KOMT IN VELE VORMEN

- “Geïstitutionaliseerd” versus “Nieuwsoortig”
- “Aggregatief” versus “Deliberatief”
- “Top-down” versus “Bottom-up”
- “Advies” versus “(mee-)beslissen”

- Hoorzitting, infovergadering
- Gemeentelijke adviesraad
- Volksraadpleging (DLB)
- Referendum
- Burgerjury
- Burgerbudget
- Burgerpanel
- Right to challenge
- ...

	CONSULTATIEF Burgers adviseren	CO-PRODUCTIEF Burgers beslissen mee
Overheidsinitiatief		
Burgerinitiatief		

NIET 'OF' MAAR 'EN'

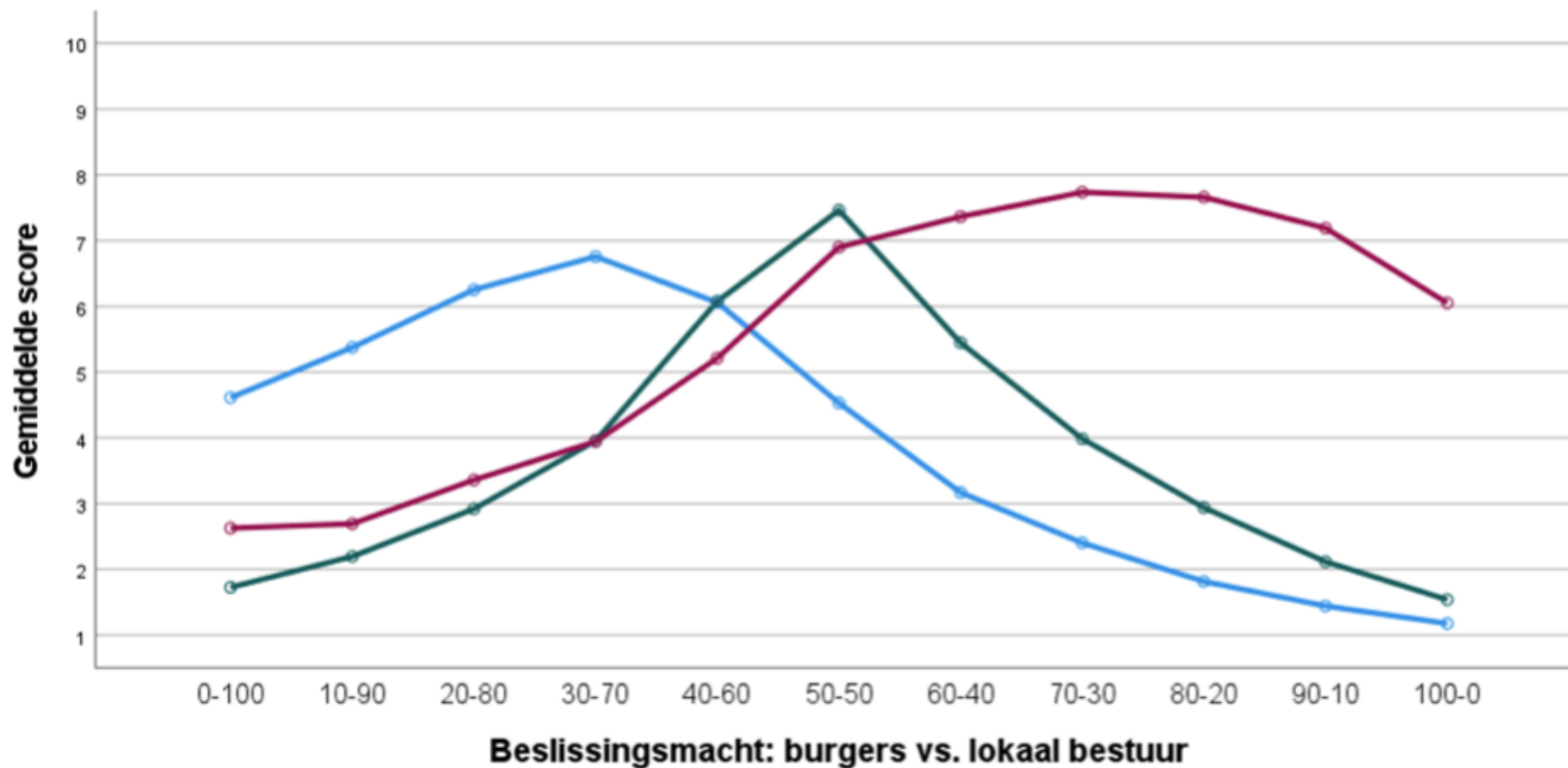
- Optimale 'machtsverhoudingen'
- Samen beslissen
- Reële versus gewenste inspraak (3 groepen)
- 'Hybride democratie'

REPRESENTATIE
Politiek beslist over circulatieplan;
Ambtenaren ontwikkelen en voeren uit;
(achter de schermen lobby door middenveld).

+

PARTICIPATIE
Burgerkabinet adviseert plan en
suggereert bijstellingen;
Worden dus mede-beslissers en mede-producenten
van beleid;
Op individuele basis, of op basis van een zeker
groepsbelang (cf. middenveld).

RECENT ONDERZOEK: DE KIJK VAN ACTOREN

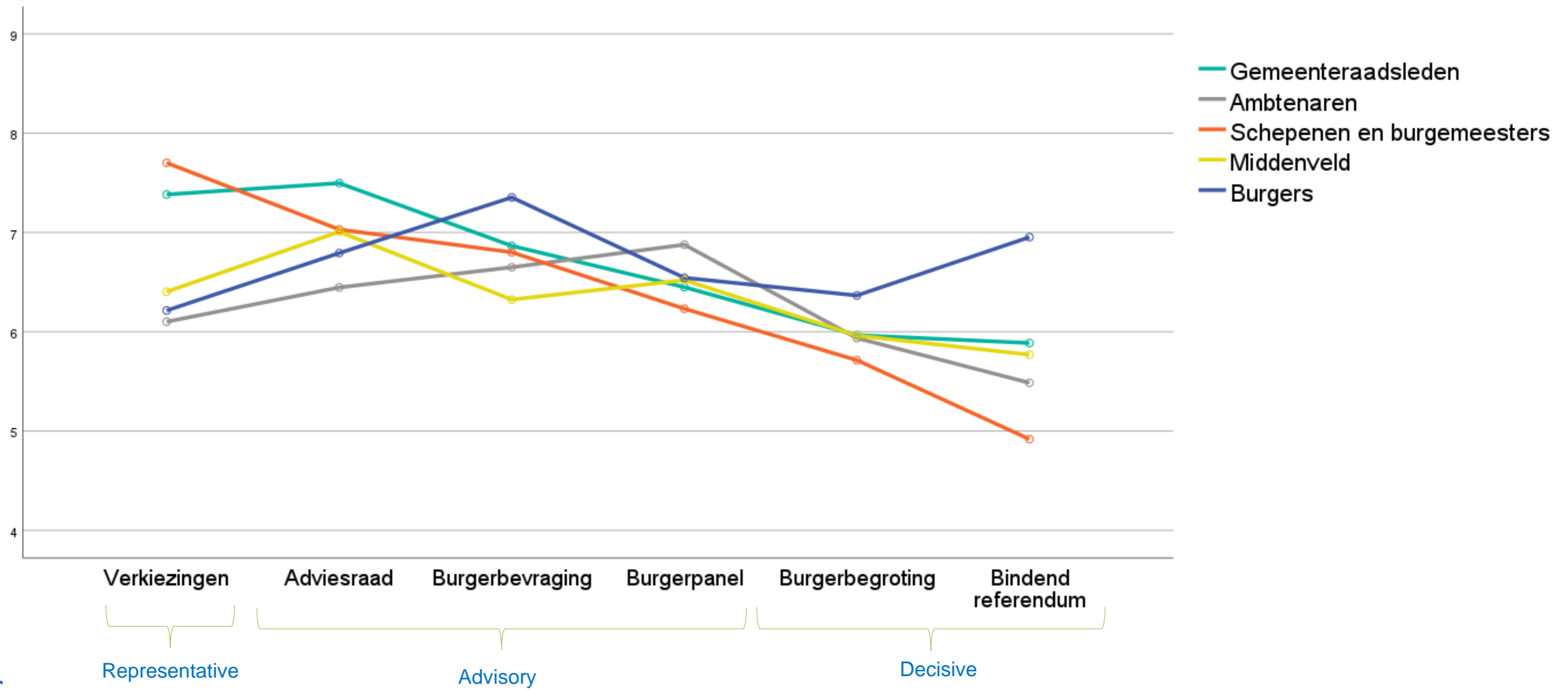
METHODE

Instrument	Omschrijving
1. Verkiezingen	"Gemeenteraadsverkiezingen."
2. Adviesraden	"Een adviesraad waarbij het bestuur op geregelde tijdstippen advies krijgt van het lokaal middenveld en van experts in een bepaald beleidsdomein."
3. Burgerbevraging	"Een online burgerbevraging waarbij het bestuur burgers hun mening vraagt over een bepaald onderwerp (cultuur, milieu enz.)."
4. Burgerpanel	"Een burgerpanel waarbij een groep van burgers, die een afspiegeling is van de bevolking, informatie krijgt over een bepaald onderwerp. Na overleg komen deze burgers tot een gezamenlijk besluit over dat onderwerp."
5. Burgerbudget	"Een burgerbegroting waarbij burgers beslissen over hoe een deel van een gemeentelijk budget besteed wordt."
6. Bindend referendum	"Een bindend referendum waarbij burgers voor of tegen een bepaald voorstel kunnen stemmen, en waarbij het bestuur het resultaat van deze stemming volgt."

Is dit een goede manier om burgers (meer) inspraak te geven in het lokaal beleid? (0-10 Schaal)

RESULTAAT SAMENGEVAT

ZOOM OP HET MIDDENVELD

NEO-CORPORATISTISCH SYSTEEM

- Belang van middenveld in ons politiek-bestuurlijk systeem: advocacy, dienstverlening, ‘schools of democracy’
- Participatie reeds lang ‘geïstitutionaliseerd’ (cf. adviesraden)

BELANGRIJKE VRAGEN:

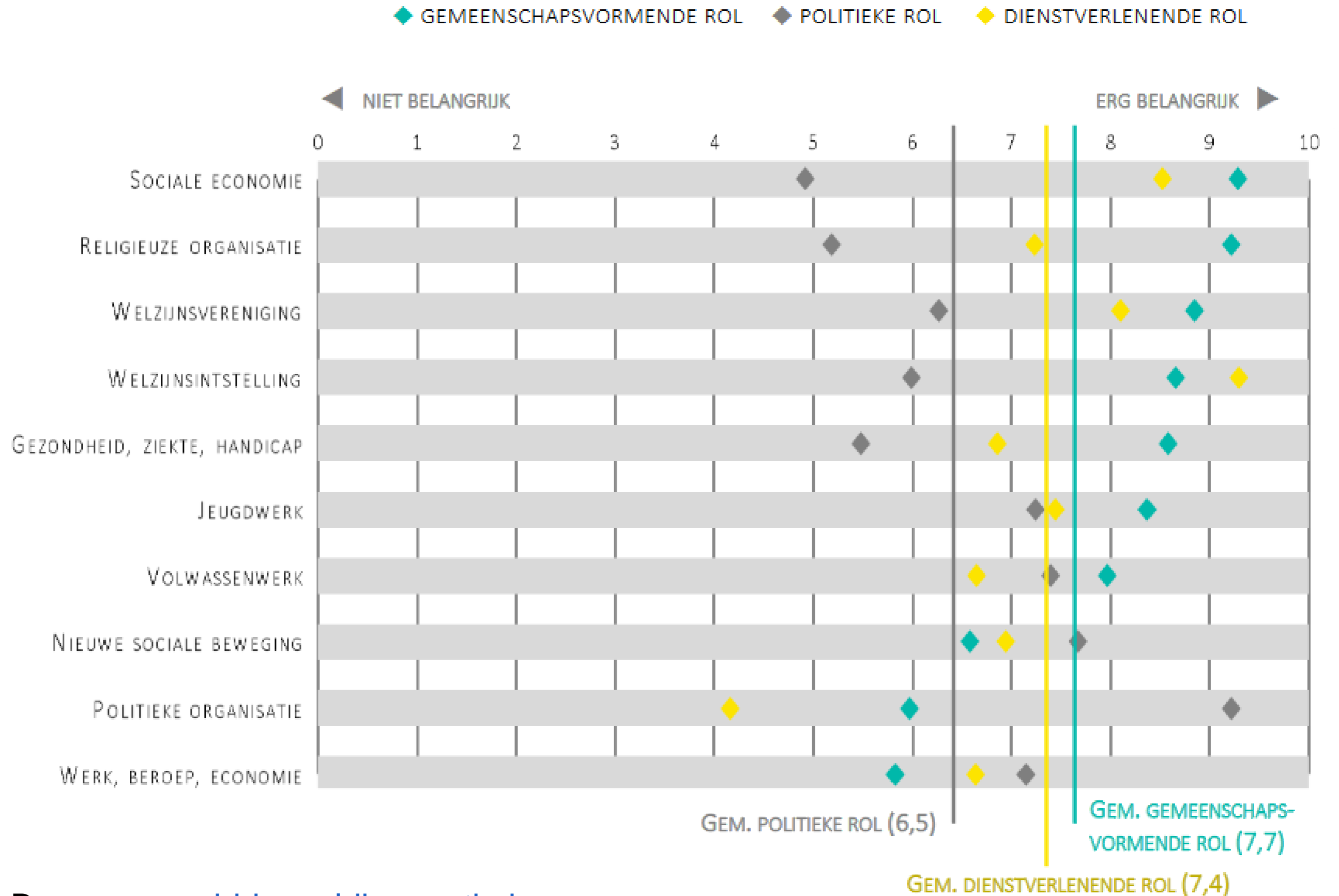
- Speelt het middenveld nog een politieke rol?
- Hoe kijkt het middenveld dan naar de trend naar steeds meer ‘individuele’ participatie?
- Kan een ‘politiek’ middenveld deel van de oplossing zijn voor enkele democratische ‘disfuncties’ van participatie?

POLITIEKE ROL?

De **GEMEENSCHAPSVORMENDE ROL** wordt het sterkst opgenomen en kent het minste subsectorverschillen. Sociale economie, welzijn en religieuze organisaties scoren prominent.

De **POLITIEKE ROL** Vooral werkorganisaties, nieuwe sociale bewegingen, volwassenenwerk, jeugdwerk en politieke organisaties scoren bovengemiddeld.

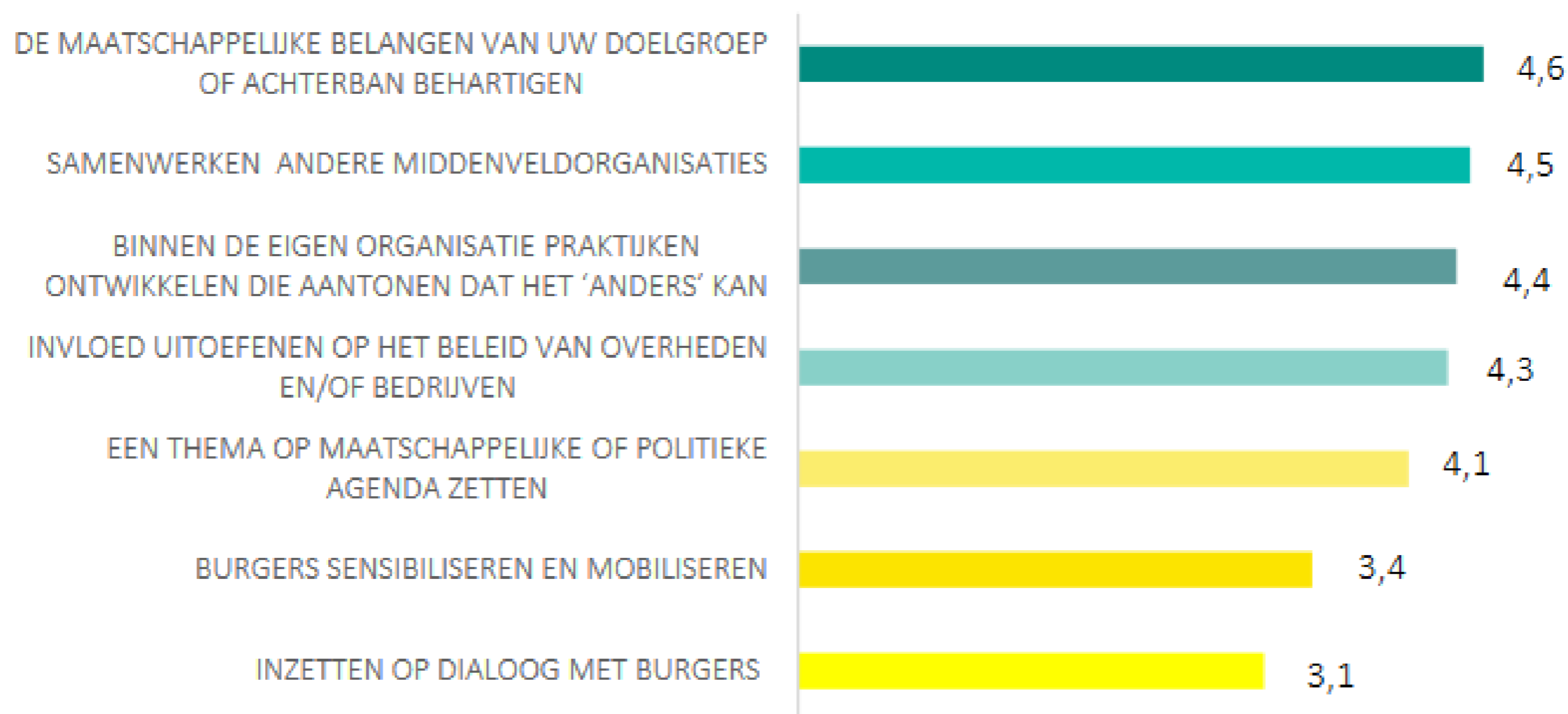
De **DIENSTVERLENENDE ROL** wordt het sterkst opgenomen door welzijnsinstellingen, sociale economie en welzijnsverenigingen. Politieke organisaties scoren laag.

Bron: www.middenveldinnovatie.be

BELANGENBEHARTIGING STAAT CENTRAAL

Het verdedigen van de belangen van de achterban staat centraal in de invulling van de politieke rol. Ook samenwerken met andere organisaties en invloed uitoefenen op overheden of bedrijven is een vast onderdeel van het nastreven van maatschappelijke of politieke verandering. Een dialoog opzetten met burgers en ze sensibiliseren en mobiliseren komt minder algemeen voor.

KIJK OP PARTICIPATIE?

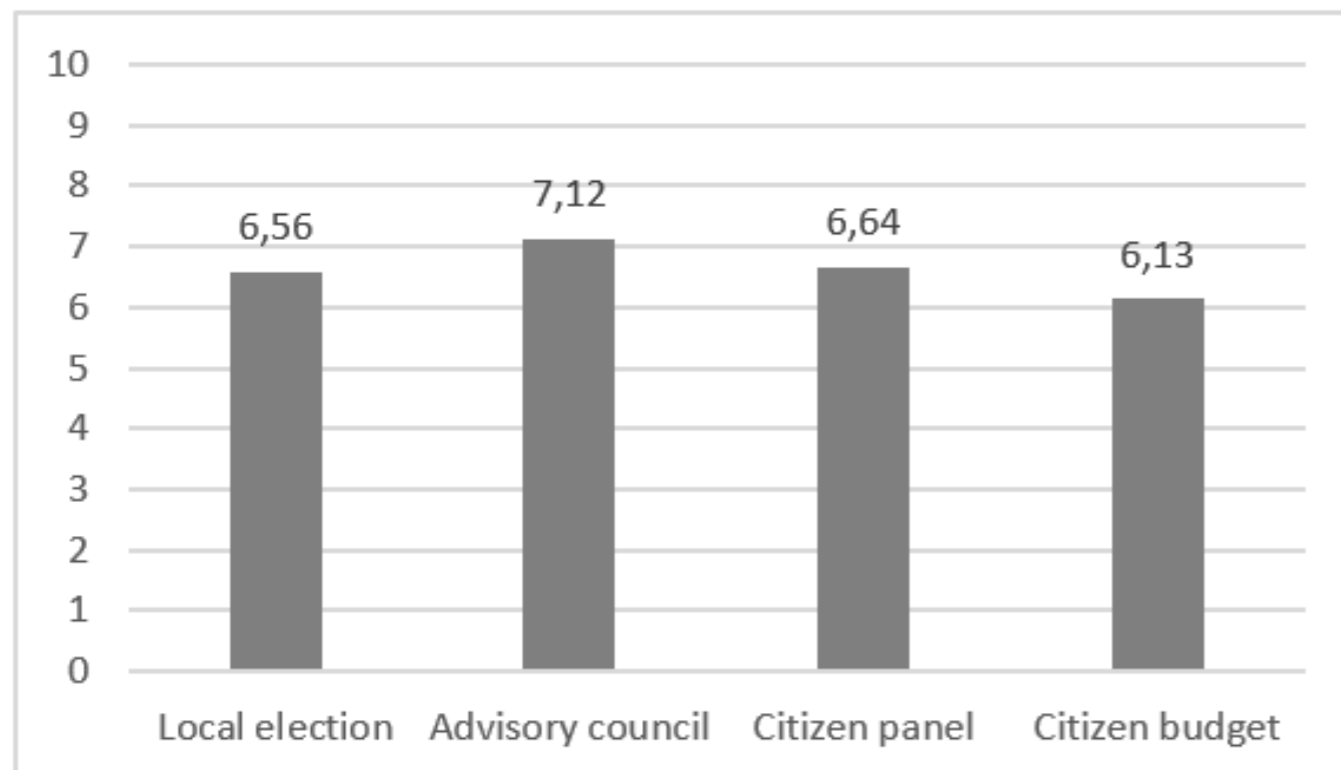
- SURVEY: VERSCHILLENDE ORGANISATIES
- CASES: VERSCHILLENDE SOORTEN PARTICIPATIE

SURVEY

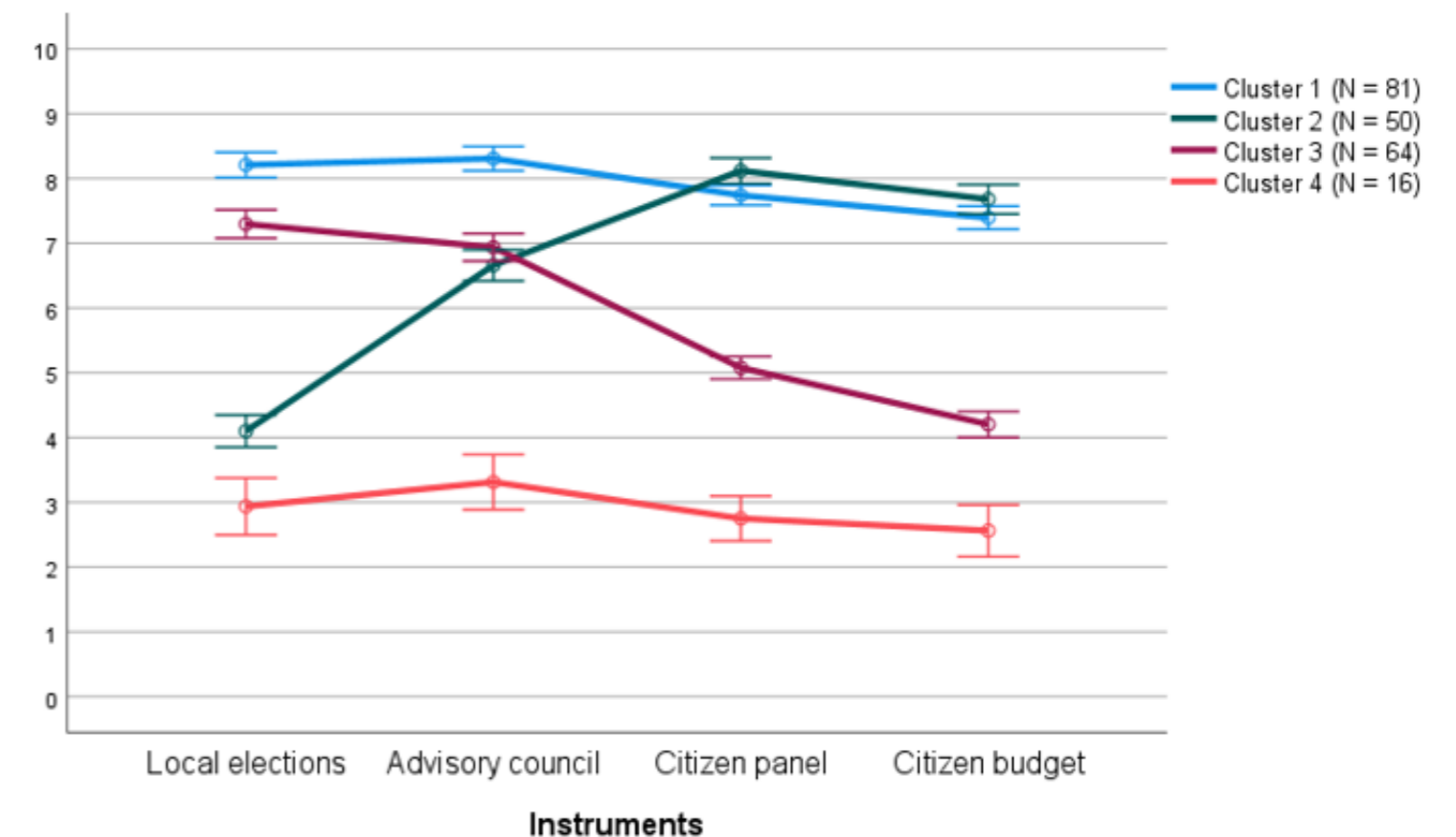
Algemeen (gemiddeld) beeld:

- Preferentie voor adviesraden ('geïnstitutionaliseerde' rol voor middenveld)
- Maar ook voor andere manieren van besluitvorming

4 clusters:

- Cluster 3: ouder, verzuild. Duidelijke voorkeur voor het representatieve systeem
- Cluster 2: jonger, minder klassiek verzuild. Vinden beleidsbeïnvloeding ook wel belangrijk. Voorkeur voor individuele burgerparticipatie

BESLUIT SURVEYRESULTATEN

- Lokaal middenveld gemiddeld niet afkerig van participatieve democratie
- Sommige lokale middenveldorganisaties zijn ‘kritischer’ dan andere
- Verlies van ‘geprivilegieerde’ positie?
- Participatieve initiatieven als ‘opportuniteit’?
- Inzicht voor lokale besturen: middenveld als ‘school of democracy’ kan participatieve initiatieven mee ‘maken’ of mee ‘kraken’.

CASE STUDIES

	Top-down	Bottom-up
Aggregative	1: referendum	3: citizen-initiated plebiscitary
Deliberative	2: participatory budget	4: citizen-initiated panel

		Input	Throughput	Output
1	Referenda Top-down/Aggregative All CSOs	Low	Low	Low
2	Participatory budgeting Top-down /Deliberative All CSOs	Average	Average	Average
3	Plebiscitary Bottom-up/Aggregative CSOs with little involvement CSOs with much involvement	Average High	Low Average	Average High
4	Citizen panel Bottom-up/Deliberative CSOs with little involvement CSOs with much involvement	High High	High Average	High Low

REFERENDUM

- Nadeel van aggregatie: complexiteit reduceren
- Nadeel van top down: topic dat er niet echt toe doet

Yeah, our vision was more nuanced and complex than just 'yes or no.' And it was also our fear that became reality in that referendum. We feared it would become a black and white discussion and polarisation, and that's what it became a bit eventually, we find. So, therefore we were no proponents of the referendum. (1.4 TD, Aggregative)

Our people [people in poverty] have even less belief in the city because they feel that their problems are not addressed, which is not always right, but all of the sudden they pose a yes or no question, that makes no sense, that is not engaging people. (1.2 TD Aggregative)

CITIZEN BUDGET

- Positief over process, eerder dan over doel
- Rol middenveld als intermediair

So, I think, is it efficient? I think you're not occupied with... yeah, again you're soothing the population by giving them the idea they can change small thing in their neighbourhood. (2.3 TD Deliberative)

I think, to organise it, it isn't easy to involve young people directly, there's a small chance to succeed in that, unless there are intermediaries [like us]. (2.6 TD, Deliberative)

PLEBISCITARY

- Middenveld zet iets prominent op de agenda
- Wel weer nadelen van aggregatie: complexiteit + representativiteit

Could it have been more inclusive? Yes, perhaps, but I find that a strange question, you can remark on things, but on the other side, it's an accomplishment within the legal framework, something's started that hasn't been there before, the discussion lives now. (3.10 BU, Aggregative)

The issue is dear to us. We thought it'd be an excellent opportunity to put some issues on the agenda, so we cooperated. [...] It could have gone wrong, I mean those questions, what do they mean, they're still fighting over it, is it a good way? But of course, it's not a good way to take decisions, no, no, no, not to take decisions, good it's not binding, but it works to put stuff on the agenda. (3.5 BU Aggregative)

CITIZEN PANEL

- Aandacht voor proces
- Aandacht voor inclusie

'They [the organisers] held meetings in which small groups could discuss about the content and where a path was followed to bundle certain initiatives into themes. I am convinced that it's been a good process, a healing process' (4.5 BU Deliberative)

They've worked very hard on inclusivity and to reach people with another origin, so I think that's succeeded, but I also think that there's always work on that part. (4.1 BU, Deliberative)

BESLUIT CASE STUDY RESULTATEN

- Bottom-up wordt positiever beschouwd: inclusiever, meer impact op het proces en het topic, public value op het vlak van community building (*deepen democracy vs strenghten governability*)
- Deliberatief ook positiever: complexiteit proberen te capteren (*nuance*), rol van middenveld als intermediair (*inclusion*), methode (*debate*)

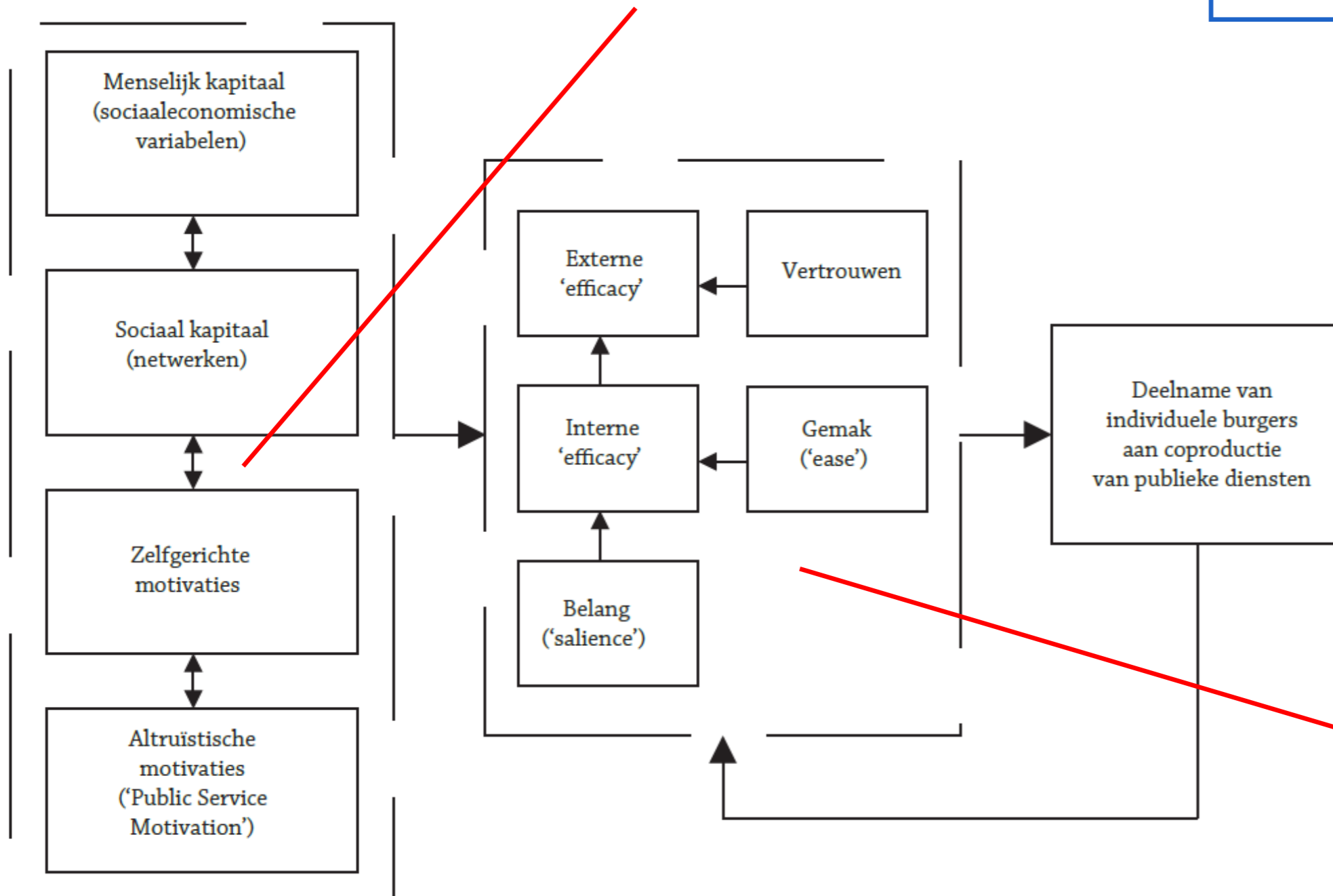

MIDDENVELD ALS (DEEL VAN DE)
REMEDIË VOOR PARTICIPATIEVE
DISFUNCTIES?

WIE DOET MEE, EN WAAROM?

- 5. SES
- 6. Sociaal kapitaal
- 7. Motivaties

Omvattend model: combinatie van factoren
Perceptie, capaciteit en motivatie komen samen

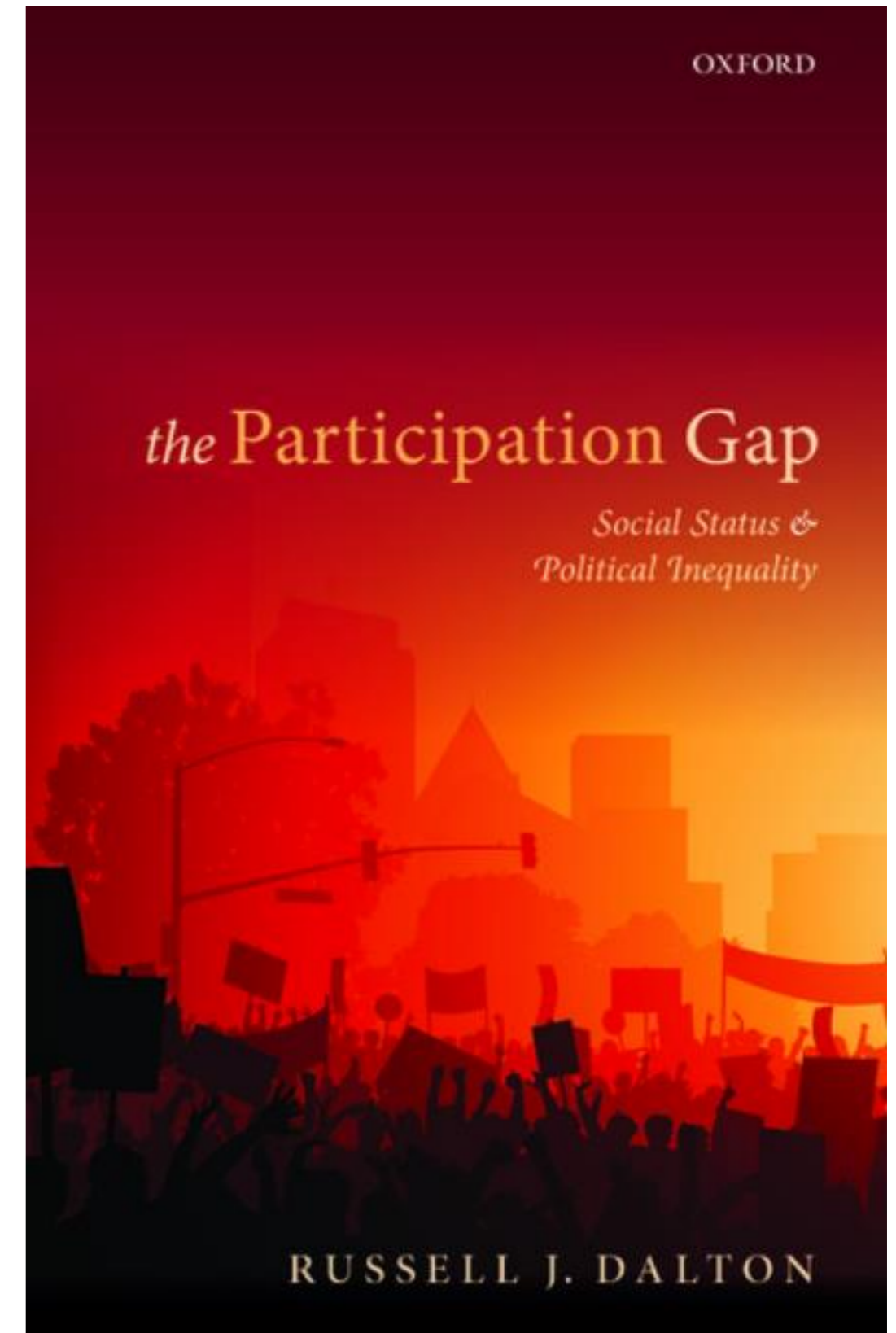
1. Relevantie en belangrijkheid
2. Eigen competenties (en gemak)
3. Verwachte impact (en vertrouwen)
4. Eerdere ervaringen

REPRESENTATIVITEIT?

Terug naar het Algemeen Meervoudig Stemrecht?

For non-electoral participation, the increase in activity has come disproportionately from better-educated and higher income citizens who possess politically valuable skills and resources. Protest activities often display the widest social status participation gap. And while there is a one-person/one-vote limit on voting that moderates inequality, no such ceiling exists for writing emails, working with public interest groups, protesting, and other non-voting forms of action. The sum result is a widening in the SES participation gap in overall terms.

Thus, democracy's dilemma is that the expansion of participation in old and new forms comes at the cost of a widening gap between the politically rich and the politically poor. This runs counter to democratic ideals, and it runs counter to democracy's goal of effectively reaching the best policy outcomes for society by involving all of the public in the process.

TOP-DOWN: GEMEEND OF NIET?

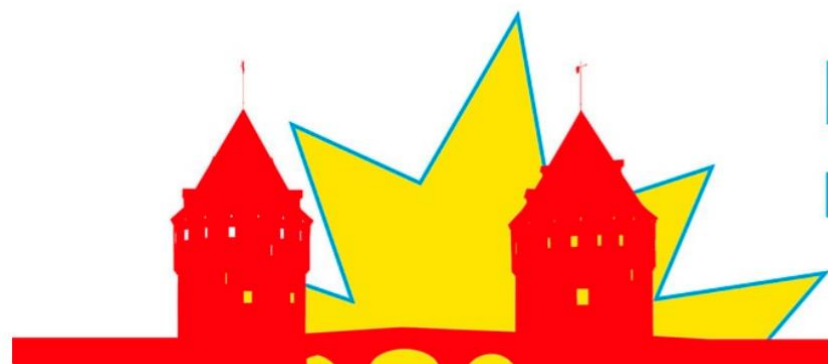
Burgerkabinet Gent sluit af met 180 adviezen over circulatieplan

In Gent is het Burgerkabinet voor een laatste keer samengekomen. Het kabinet ontstond twee jaar geleden, nadat de stad geen referendum moest organiseren over het circulatieplan. Er kwam geen referendum, maar wel een burgerkabinet waar 150 Gentenaars adviezen konden formuleren. Stad Gent belooft met adviezen aan de slag te gaan. Enkele aanpassingen aan het circulatieplan zijn al doorgevoerd.

⊕ OOK DAT NOG GEMEENTEPOLITIEK

Referendum in Ruisselede: 91 procent tegen fusie, maar burgemeester zet door

Blaas Kortrijk omver met jouw idee

TER INFO

UGent onderzoeksproject over 'veranderende lokale democratie'

<https://participatievedemocratie.be/>

Prof. dr. Bram Verschuere

VAKGROEP BESTUURSKUNDE EN PUBLIEK
MANAGEMENT

bram.verschuere@ugent.be

research.ugent.be/web/person/bram-verschuere-0/nl

@VerschuereBram

linkedin.com/in/bramverschuere